

ИВАН ВАЗОВ - „ЕДНА БЪЛГАРКА“

„БАБО, БЛАГОДАРЯ ТИ, ТИ СИ ДОБРА ЖЕНА!“

(СЪЧИНЕНИЕ РАЗСЪЖДЕНИЕ ВЪРХУ ЦЕЛИЯ РАЗКАЗ)

Възпоминанието за великото и героичното е водещо начало в много от Вазовите творби. След като се е посветил изцяло на България, на нейния народ и съдба, писателят родолюбец търси ярки и вълнуващи моменти, които да завладеят ума и сърцето на читателя, като създадат у него светлия образ на родното, на българското.

Вдъхновен от силни патриотични чувства, Иван Вазов пресъздава в своя разказ „Една българка“ образа на една обикновена жена от българския народ, която проявява истински героизъм и затрогваща човешина в смутното и тревожно време, когато Ботевата чета е разбита и преследвана от потери. Героинята на разказа има изключителна душевна сила в условията на робство и страх, на погром и изпитания за човешката същност. Баба Илийца извършва един мълчалив, но достоен за подражание подвиг, ръководена от стремежа да спаси човешки живот, независимо от всички изпитания и препятствия по своя път. Чувството ѝ за човешки дълг и християнското ѝ милосърдие я подтикват да мобилизира физическите си и морални сили и да направи всичко в името на една изключително хуманна цел. Раненият и преследван Ботев четник оценява възвишения жест на старата жена и с признателност целува напуканата ѝ от труд ръка, като изрича с вълнение: „Бабо, благодаря ти, ти си добра жена!“

Баба Илийца обещава хляб и помощ на бунтовника, когото среща по пътя си през церовата гора към Черепишкия манастир. Когато забелязва, че е изнемощял и ранен, че лицето му е бледно и измъчено, сърцето ѝ се изпълва със състрадание и милост. Тя веднага се досеща по чудатите му опнати дрехи, с ширити по гърдите, и пушката, която носи, че това е един от преследваните Ботеви четници. Макар и донякъде уплашена, старата жена нито за миг не се поколебава дали да му помогне. В думите ѝ се усеща майчинска обич и загриженост, въпреки че четникът е само един непознат, който пресича пътя ѝ в особено напрегнат за нея момент - внучето на старата жена е тежко болно и тя бърза да го спаси. Младостта на бунтовника, а и страданието му подтикват старата жена да прояви загриженост и желание да му помогне. Челопеченката заявява пред момъка: „Ние сме християни“. За нея това е особено важно, защото вярата ѝ я задължава да помогне на човека, който се нуждае от помощ. Освен това тя разбира, че бунтовникът се е обрекъл да се бори за доброто на всички българи и е готов на саможертва. Затова отправя молитва за неговото спасение: „Божичко, закрили го, българин е, тръгнало е за християнска вяра курбан да става.“ Старата жена призовава света Богородица да ѝ помогне в благородното дело. Да направи това добро на клетника, за нея е съвсем естествено като искрено вярваща християнка, защото знае, че само ако направиш добро, можеш и да очакваш добро, можеш да очакваш помощ от Бога. Затова баба Илийца се надява, че болното ѝ внуче може да оздравее. За Илийца животът на момъка става толкова важен, колкото е и този на детето, макар то да ѝ е единствено останало. Сърцето ѝ се изпълва със съчувствие, когато вижда как раненият четник се изгубва в гората, като куца. Очите ѝ се наливат със сълзи. Тя забързва с утроена сила към манастира, където очаква да намери подкрепа и разбиране от игумена, „старец милостив и добър българин“. Но вместо него, там я посреща един равнодушен към чуждата болка калугер, който егоистично мисли само за себе си. Този човек, посветил се уж да служи на Бога, е неспособен да помогне на ближния си, въпреки че има възможност да скрие ранения и преследван четник зад стените на манастира. Заради смутното време отец Евтимий е обхванат от страх и дори не иска да чуе какво се опитва да му довери челопеченката. Всъщност той не отдава голямо значение и на молитвата за здраве. Старата жена сякаш повече вярва в силата на Бога: „ Ти нищо няма да направиш, но Господ може

всичко". Нейната представа за християните е, че те трябва да си помагат, че любовта към ближния е християнско задължение, затова се ръководи от нея и прави всичко възможно, за да спаси живота на един преследван от черкезите български бунтовник.

Съпоставена със сприхавия и егоистичен монах, Илийца впечатлява с изключителното си милосърдие и жертвоготовност. Човешката доброта и силата на характера ѝ проличават ясно и чрез решителността на Базовата героиня да напусне манастира посред нощ. Тя е обещала на бунтовника хляб и топла дреха. Не престава да се безпокои както за живота на внучето си, така и за живота и сигурността на чуждия човек, когото тя вече е приела с болката и страданието му. Човешката им участ се оказва еднаква. Страхливият и загрижен единствено за себе си калугер смята, че жена като Илийца трябва да е луда, за да тръгне през нощта в размирното време. Божият служител, за съжаление, е неспособен да разбере възвишения хуманен порив в душата на обикновената селска жена. Нищо не може да спре смелата челопеченка да помогне, да спаси един човешки живот. Като истинска българка, баба Илийца е способна на майчинска всеотдайност, отзивчивост и състрадание към човешката болка. Ръководена от християнското си милосърдие, героинята осъзнава, че четникът се надява само на нейната помощ. Разбира ясно, че трябва да разчита само на себе си, на собствените си сили. Уповава се на божията помощ и вярва, че Господ ще прости греха ѝ да вземе манастирска дреха, защото се стреми да направи добро на страдащия ранен Ботев четник.

По обратния път от манастира душата на Вазовата героиня е изпълнена със смут и безпокойство. Въпреки това тя не се разколебава да направи и невъзможното, за да спаси младия момък от онези, които преследват всеки противник на робското примирение. Илийца знае, че бунтовникът е тръгнал „за християнска вяра курбан да става“, което означава - за всичко българско. Старата жена трябва да премине през придошлия Искър сама, без да може да разчита на ладияря, защото той сее побоял да остане в колибата си през нощта. Този факт красноречиво показва в какво страшно време се развива действието в разказа. Изпитанието, пред което е изправена героинята, не сломява духа ѝ. Тя ясно разбира, че няма друг изход, освен да измъкне забития дълбоко и сякаш сраснал със земята кол, за който е завързана ладията. За тази цел са ѝ нужни нечовешки усилия и върховно напрежение на волята. Мисълта за ранения и примрял от глад четник не ѝ дава спокойствие и не ѝ оставя друг избор. Баба Илийца не се спира пред трудностите и опасностите, за да спаси четника и да му даде закрила. Рискът да управлява сама ладията през мътните води на придошлия Искър е голям, но над него стои грижата и тревогата за ранения и безпомощен момък. За челопеченката човешкият ѝ дълг е най-важен и затова тя пренебрегва опасността. Не мисли за себе си и за живота на внучето си. Желанието да помогне, да спаси един човешки живот е непреодолимо. То е нейната сила. Вярата ѝ расте, а духът ѝ крепне. Тя знае, че всяко забавяне може да направи невъзможно спасяването на Ботевия четник.

При повторната си среща с бунтовника героинята научава за страшната му съдба. В сърцето ѝ се заражда отново майчинска загриженост и съчувствие. Баба Илийца осъзнава потребността да поеме страшния риск и да приюти преследвания четник в своя дом, докато раната му заздравее и опасността от залавяне отmine. Затова на въпроса на момъка къде ще се дene сега, тя отвръща естествено: „Как къде? Ами у дома!“ Челопеченката приема Ботевия четник като собствен син и се грижи за него така, както за живота на собственото си внуче. Това затрогва силно сърцето на младия момък и дълбоко развълнуван, той целува ръката на своята спасителка, като изрича със сълзи на очи: „Бабо, благодаря ти, ти си добра жена!“

Дори мисълта за възможната смърт на болното внуче не може да отклони баба Илийца от пътя на доброто. Героинята надмогва личното нещастие, като не забравя, че спасяването на човешки живот е неин хуманен дълг. Именно в този момент се проявява силата на характера на тази изключителна българка. Тя е готова да рискува всичко най-ценно - живота и дома си, за да спаси един непознат, при това бунтовник.

Разбира, че той е обрекъл себе си на борбата за защита на поробените българи. Нейната жертвоготовност е равностойна на подвиг.

Макар че не успява да спаси живота на бунтовника, баба Илийца е искрена в желанието си да му помогне. Тя вярва, че да направиш добро е естествен човешки и християнски дълг.

Разказът „Една българка“ разкрива човешките добродетели на една обикновена жена от народа. Баба Илийца е сред многото безименни българки в страшните времена на робство, успяла в кризисен исторически момент да защити нравствената сила и устойчивост в характера на българина.